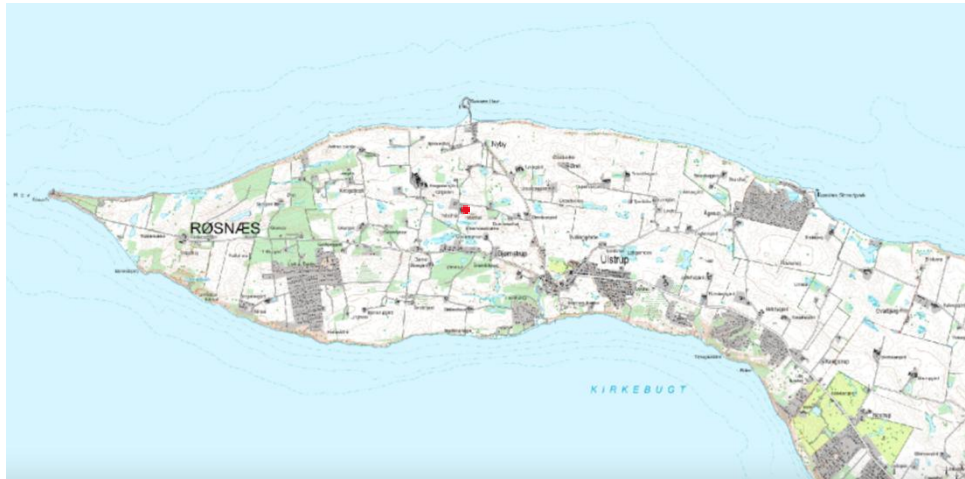

Floraen på Hybeshøj, Røsnæs

Hybeshøj er markeret med den røde prik.

Figur 1. Hybeshøj i maj med masser af Bakke-Soløje og Blodstillende Bibernelle. Foto HGC.

Carsten Clausen og Hans Guldager Christiansen
August 2022

INDLEDNING

Hybeshøj er en gravhøj fra bronzealderen, der ligger på en udyrket bakketop midt på Røsnæs lige nord for Bjørnstrup. Udsigten fra den 56 m høje bakke er fantastisk, og højens flora er fin. Man kommer til Hybeshøj ved i Bjørnstrup at køre/gå ad grusvejen "Åsen" mod nord, og Hybeshøj ligger lige øst for Hybesgård, Røsnæsvej 398. Arealet ejes af Vagn Åge Rasmussen, som tillader, at man besøger Hybeshøj, og det vil vi gerne sige tak for.

HYBESHØJ, Arkæologi

Hybeshøj er en rundhøj fra oldtid. Den er 25 x 14 m græsklædt, beliggende på høj, udyrket bakke (Slots-og Kulturstyrelsen). Fra Nationalmuseets museale berejsning kan læses følgende: 1881: Hybeshøj på en høj banke, beskadiget ved gravning. 1941: Højen blev fredet. 1983: Større jordhøj med flad top. En enkelt randsten ses i vestlige side ved kant af grusgravskrater. Op til højens vestlige højfod ses et mindre krater fra grusgravning. Hullet er af ældre dato og er nu til dels vokset til. Højens østlige side vokset til i krat af hyben og slåen. Seværdighedsforklaring:** Hybeshøj ligger markant på top af bakke, hvorfra der er en storslået udsigt over Røsnæs (Slots- og Kulturstyrelsen). På hjemmesiden af "Røsnæs Rundt" står: "Ved siden af højen er rejst to store sten, som med stor sandsynlighed er bautasten". På en sten på højen sidder en bronzeplade med tekst (fredningssten).

Figur 2. Orthofoto af Hybeshøj fra 2020, fra "Arealinformation". Det undersøgte område er markeret med rødt.

Adgang

Som nævnt når man Hybeshøj via en grusvej, der udgår fra Røsnæsvej midt i Bjørnstrup. Nord for gården Hybesgård, Røsnæsvej 398, går en sti rundt om gården og frem til højen. Ejer er Vagn Åge Rasmussen, og det er hans datter, der slår stien.

VORES UNDERSØGELSER

Vi blev opmærksom på Hybeshøj, da "Røsnæs Rundt" foreslog stedet som et Landmark. Vi har lavet en grundig floraliste, da vi har besøgt højen ca. en gang om måneden gennem 2021 og har noteret, hvilke planter, der vokser på højen. I 2022 har vi suppleret med nogle få besøg. Floralisten står bagerst i denne rapport. Vi følger navngivningen af planterne i den nye "Nordens Flora" fra 2020 (Mossberg og Stenberg, 2020). Som sædvanligt har vi også noteret fugle, sommerfugle mv., når vi støder på dem.

ARTERNE PÅ HYBESHØJ

Gravhøje ligger som øer af natur i det ellers stærkt opdyrkede landskab. Der findes en omfattende botanisk litteratur om gravhøjenes flora, som er speciel dels på grund af den udvaskede jord, og fordi højenes sider er eksponeret til alle verdenshjørner. En interessant liste over indikator-arter for fortidsminder rundt om i landet nævner ca. 80 arter, hvor nogle er meget sjældne (Eriksen og Bang, 1993). Der er sammenfald for hele 23 af arterne på denne liste og arterne på Hybeshøj, arterne er:

Alm. Pimpinelle
Bakke-Forglemmigej
Bakke-Jordbær
Bakke-Soløje
Bitter Bakkestjerne
Blodstillende Bibernelle
Dunet Vejbred
Mark-Frytle
Mark-Krageklo
Hulkravet Kodriver
Hunde-Viol
Håret Viol

Knold-Ranunkel
Knold-Rottehale
Knoldet Mjødurt
Merian
Nikkende Limurt
Stivhåret Kalkkarse
Stor Knopurt
Tyndakset Gøgeurt
Tårnurt
Voldtimian
Vår-Star

Figur 3. Bakke-Jordbær. Foto: Ole Agerbæk.

Nationalt rødlistede arter

Både Bakke-Jordbær og Bakke-Soløje er nu kommet på den nationale "Rødliste 2019", da de siden sidste vurdering i 2011 er gået meget tilbage i Danmark.

Bakke-Jordbær, rødlistet som Næsten Truet (NT).

Bakke-Jordbær er pletvis ret almindelig ved kysterne af Djursland, Øerne og Bornholm og ellers sjælden til meget sjælden, (Hartvig, 2015). Her i Kalundborg kommune findes den langs hele Røsnæs sydkyst og hist og her langs Asnæs sydkyst (Christiansen et. al. 2009), og den findes også på Nekselø. Det er ikke overraskende at den findes på en græsdækket sydvendt skrænt som Hybeshøj, der aldrig har været opdyrket og gødet. Bakke-Jordbær indikerer høj naturkvalitet, skriver Leth (2006).

Figur 4. Bakke-Soløje. Foto: Ole Agerbæk.

Bakke-Soløje, rødlistet som Næsten Truet (NT).

Bakke-Soløje er ret sjælden i det vestlige Sjælland samt omkring Isefjord og Roskilde Fjord, og ellers sjælden til meget sjælden i Danmark (Hartvig, 2015). Lokalt findes den langs hele Røsnæs sydkyst og også mindst et sted på Asnæs sydkyst Christiansen et. al. 2009), samt på Nekselø. Også Bakke-Soløje indikerer høj naturkvalitet, skriver Leth (2006).

Begge arter er vestsjællandske ansvars-arter, da mere end 20 % af arternes danske forekomster findes i Vestsjællands amt.

En regionalt rødlistet art

Blodstillende Bibernelle er regionalt rødlistet som Sårbar (VU).

Blodstillende Bibernelle har tidligere været dyrket, og nogle forekomster stammer utvivlsomt fra forvildede planter. Men forekomsten på kystskrænter kan godt være oprindelige, f.eks. vokser den på kystskrænt ved Nostrup. Også Blodstillende Bibernelle er en vestsjællandsk ansvars-art. (Leth, 2006). På Hybeshøj står den i hundredvis.

Positiv-arter

Positiv-arter er arter, som er knyttet til beskyttede eller typiske naturtyper. Positiv-arter indikerer god naturkvalitet (Leth, 2006). I alt har vi fundet 32 positiv-arter på Hybeshøj.

Positiv-art	Kategori
Alm. Hvene	AP
Alm. Knopurt	AP
Bakke-Jordbær	UP
Bakke-Soløje	UP
Bidende Stenurt	HP
Bredbladet Timian	HP
Dansk Arum	SP
Dunet Havre	HP
Dunet Vejbred	AP
Engelskgræs	AP
Hulkravet Kodriver	AP
Hulrodet Lærkespore	AP
Hunde-Viol	HP
Håret Høgeurt	AP
Håret Viol	HP
Kantet Perikum	AP
Knoldet Mjødurt	AP
Knold-Ranunkel	AP
Kornet Stenbræk	AP
Mark-Bynke	AP
Mark-Frytle	AP

Mark-Krageklo	AP
Merian	HP
Nikkende Limurt	HP
Segl-Sneglebælg	HP
Stivhåret Kalkkarse	HP
Stor Knopurt	AP
Tyndakset Gøgeurt	UP
Vellugtende Gulaks	AP
Voldtimian	HP
Vår-Star	UP
Æble-Rose	AP

Tabel 1. Positiv-arter fra Hybeshøj

AP: Alm. positiv-art

HP: Hist-og-her positiv-art

UP: Ualmindelig positiv-art

SP: Sjælden positiv-art

Det er bemærkelsesværdigt at finde to nationalt rødlistede arter og en regionalt rødlistet art samt hele 32 positiv-arter på så lille en lokalitet. Men gravhøje er kendt for at kunne rumme mange arter, som vokser på udvasket jord. Desuden har højen aldrig været opdyrket og sprøjtet. På "Arealinformation" kan vi se, at arealet syd for stien (midt i billedet figur 1) ikke var opdyrket i 1995, men det var det i 1954.

Sammenfaldene af positiv-arter i tabel 1 og indikator-arterne fra fortidsminder er påfaldende.

Figur 5. Hulkravet Kodriver, en af Hybeshøjs kønne arter. Foto HGC.

Da gravhøje netop ligger som oaser af natur i det ellers stærkt kulturpåvirkede agerland, så er gravhøjene på grund af deres ringe størrelse modtagelige for påvirkninger fra omgivelserne såsom gødningsstoffer og pesticider. Tilgroning er ligeledes en oplagt fare for overdrevsfloraen (Nielsen og Bruun, 2003).

Der vokser en enkelt orkidé på bakken, nemlig Tyndakset Gøgeurt. Fundet af orkidéen på Hybeshøj var nyt for os. Når man søger efter fundsteder på "Arter.dk", ser det ikke ud til, at den tidligere er registreret på Hybeshøj. Dog har Peter Jannerup ifølge FugleogNatur fundet Tyndakset Gøgeurt på Hybeshøj d. 26-5-2015, samt hørt 2 klokkefrøhanner kvække!

Kalundborg kommune plejer Hybeshøj som en del af et udbud med slåning af 50 gravhøje i kommunen (Peter Jannerup). Måske vil en afbrænding gavne floraen?

SAMMENFATNING

Bronzealderhøjen Hybeshøj med helt nære omgivelser er en meget lille lokalitet på ca. 60 x 30 m². Her har vi talt 106 urter og 14 træer og buske, og 32 af disse er positiv-arter. Der er tilmed 2 nationalt rødlistede arter (Bakke-Jordbær (NT) og Bakke-Soløje (NT)) samt én regionalt rødlistet art (Blodstillende Bibernelle (VU)) blandt arterne. Der vokser også Tyndakset Gøgeurt på bakken i 1 eksemplar.

Tak til Anne Bronée for værdifuld hjælp og tak til Ole Agerbæk fordi vi må bruge hans fotos.

Evt. henvendelse: carstenbclausen@hotmail.dk

LITTERATUR

Christiansen, Hans Guldager; Birger Prehn og Ole Agerbæk 2009: Floraen på Røsnæs og Asnæs' sydvendte skrænter. - Kalundborg kommune.

Eriksen, Palle og Carsten Bang 1993: Fortidsminder. – Naturplejebogen, Miljøministeriet. Skov- og Naturstyrelsen.

Hartvig, Per 2015: Atlas Flora Danica. – Gyldendal.

Leth, Peter 2006: Status for Vestsjællands Flora 2006. På Dansk Botanisk Forenings hjemmeside.

Mossberg, Bo og Lennart Stenberg 2020: Nordens Flora. – Gyldendal. Oversat til dansk og bearbejdet af Jon Feilberg.

Nielsen, Heidi B. og Hans Henrik Bruun 2003: Gravhøje som øer i agerlandet: Forandringer i floraen 1961-2000. – Flora og Fauna 109 (3+4): 95-100.

Rødliste 2019: Den danske Rødliste. - AU Ecoscience.

Slots- og Kulturstyrelsen, Kulturministeriet, Fund og Fortidsminder (på nettet).

Herunder den samlede **floraliste** mv.:

Aften-Pragtstjerne
Ager-Mynte
Ager-Padderok
Ager-Snerle
Ager-Tidsel
Alm. Agermåne
Alm. Fuglegræs
Alm. Hundegræs
Alm. Hønsetarm
Alm. Hvene
Alm. Knopurt
Alm. Kællingetand
Alm. Markarve
Alm. Pimpinelle
Alm. Rajgræs
Alm. Rapgræs
Alm. Røllike
Alm. Syre
Alm. Sølv-Potentil
Bakke-Forglemmigej
Bakke-Jordbær
Bakke-Soløje
Bidende Ranunkel
Bidende Stenurt
Bitter Bakkestjerne
Bleggul Snerre
Blodstillende Bibernelle
Blæresmælde
Blød Hejre
Blød Storkenæb
Blåhat
Bugtet Kløver
Bredbladet Timian
Burre-Snerre
Canadisk Bakkestjerne
Cikorie
Dansk Arum
Draphavre
Dunet Hejre
Dunet Vejbred
Dusk-Syre
Eng-Brandbæger
Feber-Nellikerod
Foder-Lucerne
Gold-Hejre
Græsbladet Fladstjerne
Gråbynke
Gul Fladbælg
Gul Snerre
Horse-Tidsel
Hulkravet Kodriver
Hulrodet Lærkespore
Humble-Sneglebælg
Hunde-Viol

Hvid Okseøje
Hvid Snerre
Håret Høgeurt
Håret Sølv-Potentil
Håret Viol
Italiensk Rajgræs
Kantet Perikon
Knoldet Mjødurt
Knold-Ranunkel
Knold-Rottehale
Kornet Stenbræk
Krat-Viol
Krybende Potentil
Liden Klokke
Lugtløs Kamille
Læge-Oksetunge
Mark-Bynke
Mark-Forglemmigej
Mark-Frytle
Mark-Krageklo
Mark-Ærenpris
Merian
Muse-Vikke
Mælkebøtte sp.
Nikkende Limurt
Prikbladet Perikon
Pyrenæisk Storkenæb
Raps
Rejnfan
Rød Svingel
Rød Tvetand
Sand-Lucerne
Segl-Sneglebælg
Skovarve
Slangehoved
Småkronet Gedeskæg
Stivhåret Kalkarse
Stor Fladstjerne
Stor Knopurt
Storkronet Ærenpris
Stor Nælde
Strand-Engelskgræs
Tusindfryd
Tveskægget Ærenpris
Tyndakset Gøgeurt Tårnurt
Vedbend-Ærenpris
Vellugtende Gulaks
Vild Gulerod
Vild Kørvel
Vild Løg
Voldtimian
Vorterod
Vår-Star

Træer/buske

Ahorn
Alm. Hvidtjørn
Alm. Hyld
Alm. Liguster
Benved
Brombær
Dunet Gedebled
Engriflet Hvidtjørn
Glat Hunderose
Korbær
Skov-Elm
Slåen
Stikkelsbær
Æble-Rose

Sommerfugle

Dagpåfugleøje
Græsrandøje
Lille Kålsommerfugl
Nældens Takvinge
Okkergul Pletvinge
Okkergul Randøje
Stor Kålsommerfugl
Vejrandøje

Fugle

Gransanger
Gråkrage
Landsvale
Mursejler
Musvåge
Sanglærke
Skovskade
Solsort
Ringdue

Andet

Kæmpe Støvbold
Vårmusseron
Rådyr

Figur 6. Hybeshøj, set fra Røsnæsvej. Foto CC.

Figur 7. Tyndakset Gøgeurt. Foto CC.